

SKOPJEKO MENDIA

Giza presioak eta eraikuntza lanek uholde arriskua areagotu dute Mazedoniako hirian

📁 **INGURUMENA** / Miguel Fernandez Ibañez

Eguzkia egiten duenean mendizaleak, txirrindulariak eta 1.000 metroko altueran piknikak egitera gerturatzaren diren familiek betetzen da Vodno mendia, mazedoniarrez, “Mendi Umela”. Skopjeko ikurra da Vodno mendia, baita Ipar Mazedoniako hiriburuarentzat funtsezko gunea ere, aisialdi eremua izatetik harago, ezbehar naturalengatik babesten baitu.

Ez da, beraz, harritzekoa, 6 urte zituenetik Vodnora igotzen den Mira Bekar kezkatuta izatea egun mendiaren etorkizunagatik. Izan ere, Ipar Mazedoniak aspaldian izandako gobernu guztiek jarri dute arriskuan bertako bioaniztasuna, eta, bide batez, baita Skopjeko hainbat auzo ere, euriteek izugarri gogor kolpatzen dituztenak.

HAZI, EDONOLA ETA EDONORA

Vodno mendiaren eta Skopje-ren arteko talka gizakiaren noraezaren erakusle da. Skopje

izugarri hazi da azken hamarkadotan. Duela mende erdi eskas 100.000 biztanle zituena, egun milioi erditik gorra. Hazkunde hori mendez mende lurrotan bizi izan direnek kontuan izandako logikaren guztiz aurkakoa da.

Skopjetik pasatako herri eta inperio guztiak Vardar ibaiaren ezkerreko ertzean finkatu izan dira historikoki, xede jakin batekin: eskuineko ertzean sarri ematen diren uholdeak ekiditea. 1963ko

Inork ez du jada Vardar ibaian bainurik hartzen. Eta ez da lur kolorea duen uragatik. Shishevoko Treska lakua eta Sarajeko kirolgunea ere hutsik daude ia-ia, Skopjeko biztanleak bertara joaten ez direlako. Vodno mendia, Ipar Mazedoniako hiriburuaren ezbehar naturalen aurkako defentsa, arriskuan da espekulazioaren ondorioz.

uholdeek hiriaren %75 suntsitu ostean, baina, eskuineko ibaiertz aldera hazten hasi zen hiri paradoxikoki.

Lehen urteetan, herritar txiroenak, etorkinak, gutxiengo etnikoetako kideak hasi ziren ibaiaren eskuinaldean finkatzen. Ostean, elite eslaviarra iritsi zen. Horrela bada, eskuineko ibaiertzaren gainean den Vodno mendia-ren magala, hiriburuko luxuzko auzoa bilakatu zen; bere harrotasuna erakutsi nahi

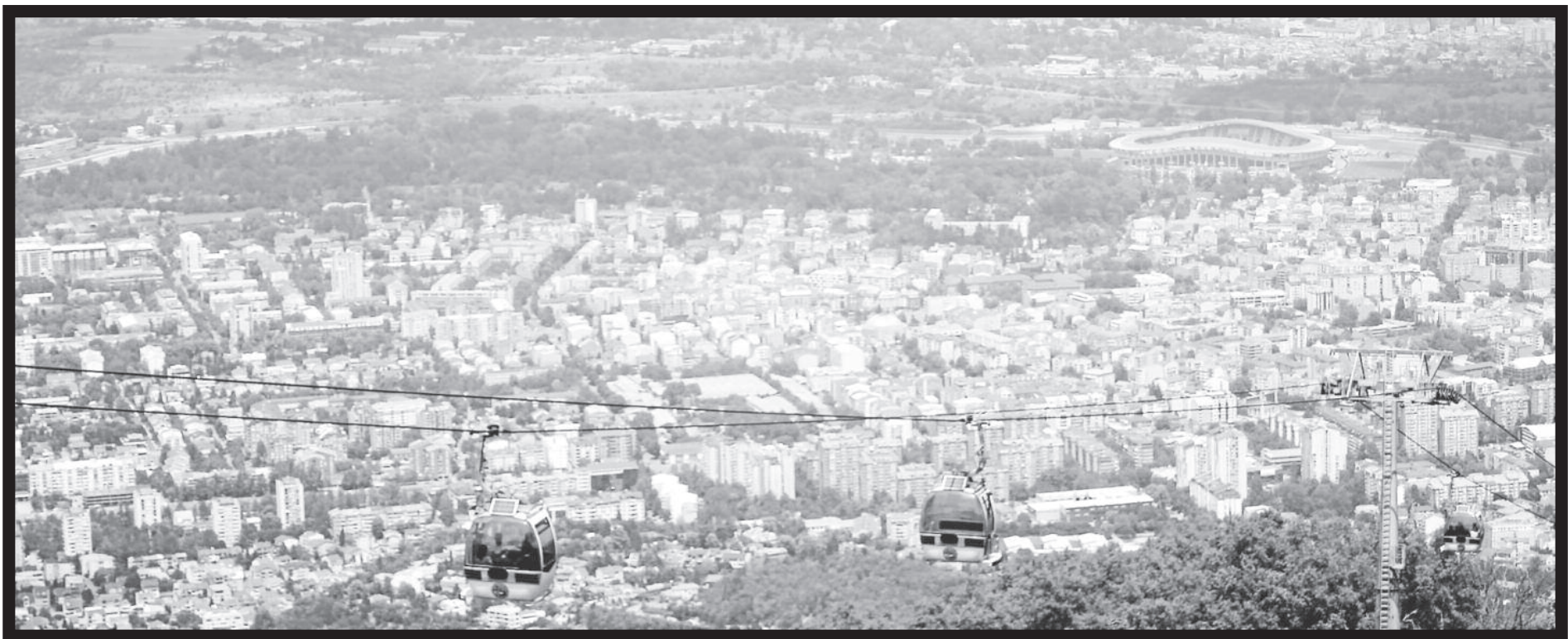
zuen mazedoniar orok, erakundeak tartean, bertan erai-ki behar zuen, bai ala bai.

EUROPAKO HIRI KUTSATUENA

Panorama Hotelaren ondoan elkartu gara Mira Bekarrekin, mendira eramaten duen sarrera nagusia. Unibertsitateko irakaslea da, baina “I Love Vodno” erakundearen izenean etorri da hitzordura.

Erakundearen borrokaren emaitza gazi-gozoa izan da orain artean: Gobernuak Vodnotik pasa behar den gas-hodi baten zabalera murriztea onartu du, 10.000 zuhaitz ez botatzea lortuz, baina mendia higatzen ari diren hainbat proiektuekin buru-belarri jarraitzen du. Hori guztia, gainera, non eta Europako hiri-rik kutsatuenaren birika den mendian. Skopjeko kutsadura aztertzean, kontuan izan behar da Ipar Mazedoniako hiriburua mendiz inguratuta dagoela. Hori dela eta, mendiek ez diote hiriaren gainean pi-

Ipar Mazedoniako Skopje hiriburua, Vodno mendiko tontorretik ikusita.
M.F.I.

latutako aire kutsatuari irte-
ten uzten.

«Ez nain ingeniaria, baina
adituek diotenez kaltea han-
dia izango da. Gas-hodiaren
eragina ez da berez hain han-
dia izango, baina kontua da
beste mehatxu asko ere pai-
ratzen dituela jada Vodno
mendiak. Ez da proiektu ba-
karraren kontua, guztiena
baizik!», dio kezkatuta 44 ur-
teko emakumeak.

Inguruan egindako lehen
eraikin handia Milurteko Gu-
rutzea izan zen, 66 metroko
altuera duena eta Skopje
gauero argizatzen duena.
2002ko proiektua da, eslavia-
rren eta albaniarren arteko
liskarrak nahiko bare ziren
garaian egindakoa, kristauta-
suna Mazedoniari iritsi zene-
tik 2.000 urte betetzen zirela
ospatzeko. Gero iritsi ziren
1.000 metroko telekomuni-
kazio dorre izugarria eta Sun
City luxuzko urbanizazioa.

Azken proiektua, nahiko
aurreratuta dagoena, Kosovo-
tik Tetovora, Gostivarrera eta
Kiçevora doan gas-hodia da.
Gobernuak 2018an ekin zion
eraikitzeari, inori ezer esan
gabe. «Matkako arroilara bi-
dean zihoazela ohartu ziren
mendizale batzuk», gogoratu
du Bekarrek, Vodno inguruan
egiten ari garen txangoan.
Makina zulagailuak eta natu-
ra hila nagusi dira inguruan.

AITZAKIA, LUR PRIBATUAK

“I Love Vodno” erakundea
2013an hasi zen lanean eta
gas-hodia eraikitzeko bost al-
ternatiba aurkeztu zituen,
baina guztiek lur pribatuak
zeharkatzen zituzten, Ipar
Mazedoniako legearen arabe-
ra desjabetu ezin daitezkee-
nak. Aldiz, lur publikoetan
posible da “aberriaren intere-
sen mesedetan” proiektuak

egitea, eta gas-hodiarena ere
hor sartzen omen da.

“I Love Vodno”-ko kide Ivan
Blinkovek adibide bat eraku-
tsi digu Google Earth erabili-
ta: «Emakumezko batek Ko-
monavarako errepedearen
proiektua zazpi urtez oztopa-

Mira Bekar «I Love
Vodno» erakundeko
kidea, mendia
zeharkatuko duen
gas-hodia eraikitzeko
lanak eragiten ari diren
txikizioa erakusten.
M.F.I

tzea lortu zuen, bere partzela
saltzeari uko eginez. Azkene-
an ibilbidea aldatu behar
izan zuten familia bakar ba-
ten ezetzagatik. Bada, orain,
historia bera errepikatzen ari
da gas-hodiaren kasuan. Lur
pribatuak desjabetu beharko

lirateke, baina legeak ez du
hori baimentzen».

Cirilio eta Metodio Santuen
Baso Ingeniaritzako Fakulta-
tean irakaslea da Blinkov.
Blinkov bera eta Bekar bat
datoz legeak aldatu egin be-
har direla esatean, baina, ba-
tez ere, Vodnon edozein akti-
bitate debekatzeko lege bat
bultzatzearen beharra azpi-
marratzen dute. Izan ere,
mendiaren zati bat babestu-
tako parke naturala da, baina,
bestea, gizakiek guztiz hartu-
ta dute, beren asmo pribatuen
mesede.

Legeak lege, hori bai, beti
daude politikariek baliatzen
dituzten zirrikitu legalak,
Sun City urbanizazioaren ka-
suan gertatu zen bezala. «Au-
rreko gobernuak babestutako
eremuaren mugarriak aldatu
zituen urbanizazioa eraiki
ahal izateko. Lege bat egonik
ere, mugak ez daude ondo ze-
haztuta eta aldatu egin dai-

AZKEN AURREKARIA, DUELA BI URTE

2016ko abuztuaren 6an, euriteek, metro
karratuko 93 litro bota zituen, Skopjeko
zenbait auzo eta inguruko herrixka
batzuk urpean utzi zituzten. Skopska
Crna Gora menditik behera jaisten zen
erreka hiriburua zeharkatzen duen
autobideraino iritsi zen, baina
agintariek ez zuten trafikoa moztu.
Emaizta ikaragarria izan zen: 23 hildako.

Ivan Blinkov unibertsitate irakasleak
gogoan ditu 24 ordu odoltsu haiek.
Horregatik, prebentzioa eskatzen du,
Skopska Crna Gora mendiko
hondamendia errepika ez dadin.
Hondamendiaren ostean, mendia
higadura-eremu izendatu zuten. Beste

behin ere, berandu. Vodno mendia ez da
hain arriskutsua, ez baita hain altua eta
baso gehiago baititu. «Baina tamaina
horretako euriteek beheko magal osoa
urperatuko lukete, bideak ibai bilakatuz
eta dena eramanez, tartean herritarrak».

Arriskua nabarmena da eta Skopjeko
hiritarrek ez dute ahaztu 2016an urpean
geratu zela hiriaren erdiguneko Teresa
Kalkutakoaren Etorbidea. Blinkovek Sun
City urbanizazioan uholde batek izango
lukeen eragina ere erakutsi digu mapa
baten laguntzaz. Gero eta agerikoagoa
den krisi klimatikoa kontuan izanik, bai
berak bai Mira Bekarrek argi dute:
prebentzioa da gakoa.

tezke gobernuak nahi izanez gero», dio Bekarrek. Ildo horretan, argi utzi du ez direla agintariez fio, eta, horren erakusle, Vodno mendia eta Matkako arroila babesteko antolatutako mahaira ez dituztela “I Love Vodno” eraikundeko kideak gonbidatu nabarmendu du.

TITOREN GARAIA, PARKE NATURAL

Vodno basoz betatako mendia izan zen nekazaritzak, abeltzaintzak eta neurririk gabeko zuhaitz mozketak malda guztia lugorri bihurtu arte, batere landarerik gabeko guneko. Ostean, higaduraren ondorioz, uholdeak ugaltzen hasi ziren mendiaren magalean, Vodno menditik behera erortzen ziren ur-jauzi ikusgarrien eraginez.

1951ean, mendiaren magalean ia inor bizi ez zenean, euriteek hildako bat, hainbat zauritu eta azpiegiturretan kalte handiak eragin zituzten. Hurrengo urtean bertan, garaiko Jugoslaviako Gobernuak berehalako erabakia hartu zuen: Serbia, Kroazia, Eslovenia, Bosnia eta Mazedoniak osatzen zuten Federazioak babestutako parke natural izendatu zituen Vodno mendia eta inguruak. Abeltzaintza eta nekazaritza guztiz debekatu zituzten eta, zuhaitzak berriro landatzeaz gain, uraren drainatze eta kanalizazio lanak agindu zituzten. Beharrezkoa izanez gero mendiari eusteko lanak egitea ere aurreikusi zen. Hala ere, orduan aurreikusitako hainbat azpiegitura osatu gabe daude ia zazpi hamarka eta gero.

«1960ko hamarkadan ez zegoen behar beste dirurik proiektua osatzeko. Badaude toki batzuk, batez ere Jauregi Presidentzialaren inguruak, non oso ondo egin zen urbani-

Milurteko Gurutzea eta telekomunikazio dorre erraldoia Vodno mendiaren tontorrean bertan eraiki dituzte. Hori bai, ez dira inolaz ere inguruak azken urteotan jasandako eraikuntza lan bakarrak. M.F.I

zazioa, kanalizazioa barne. Baina beste hainbat tokitan, Kise-la Voda auzoa tartean, ez. Ondorioz, euriteak daudenean, ura hiribururaino iristen da kaleetan behera, etxeek kanalak ixten dituztelako edo ez delako kontrol-azpiegiturak», azaldu du Blinkovek. Unibertsitateko irakasleak badaki zertaz ari den eta, zalantzak argitzeko, Google Earthera jo du berriro naturaren haserre-

Skopje hiriburuaren ikurra izateaz gain, Europako hiririk kutsatuenak duen birika nagusia ere bada Vodno mendia. Pairatzen ari den higadura oso arriskutsua da hiriarentzat

Skopjetik pasatako herri guztiak Vardar ibaiaren ezkerreko ertzean finkatu izan dira eskuineko ertzeko uholdeak ekiditeko. Azken urteotan, baina, hiria eskuin ertzerantz joz hazi da

aldiek gogorren kolpatzen dituzten gunek erakusteko.

ERAIKINEN KALITATEA, ZALANTZAN

Auzian bada funtsezko beste kontu bat ere: eraikinen kalitate zalantzarria. Bekar bera, makina bat mazedoniar bezala, ez da fio. «Ni neu Vodnon bizi naiz eta euri asko egiten duenean errekek sortzen dira kaleetan. Panorama Hotelaren inguruan zen eraikin bat ia guztiz erori egin da. Jendeak badaki hainbat eraikin ez direla behar bezala eraiki», gaineratu du.

Blinkovek, oster, tentu handiagoarekin hitz egiten du. «Ingeniari zibilei eraikinen egonkortasuna tentuz aztertze gomendatu diet. Baina lan handia da eta diru asko behar da. Lurra zulatu gabe ezin dute diagnostiko zehatzik eman», onartu du. «Hala ere, oro har,

proiektuei oniritzia eman dieten institutuak fidagarriak dira, egia baldin bada ere Nikola Gruevski presidentearen garaian 5-10 urteko epe bat egon zela non eraikuntza proiektuek ez zuten inolako kontrolik igarotzen onartuak izateko».

Kontuak kontu, zalantzarik ez dago Skopjeko birika den Vodno mendiaren egoera kezkatzeko modukoa dela egun. Etengabeko eraikuntza egitasmoek egoera okertu besterik ez dute egiten, batez ere eurite garaietan. Horregatik, askok uzte dute ezinbestekoa dela gunea erabat babestu eta eraikuntza lanekin amaitzea. Blikov bera da horietako bat. «Ez dut uste gertatuko denik, baina Vodno guztia higaduragune izendatu eta gehiago ez eraikitzea nahiko nuke», amaitu du irakasleak.